

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2020 m. gruodžio 16 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Birutės Janavičiūtės (kolegijos pirmininkė) ir Dalios Vasarienės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo M. G. kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 27 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės R. G. ieškinį atsakovui M. G. ir atsakovo priešieškinį ieškovei dėl santuokos nutraukimo ir pasekmių: bendravimo su vaikais tvarkos nustatymo, išlaikymo, turto padalijimo, turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo; tretieji asmenys be savarankiškų reikalavimų Č. G., J. G., išvadą teikianti institucija Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių santuokos nutraukimo pasekmes – bendro santuokinio turto padalijimą, taip pat vieno sutuoktinio kitam turtinės žalos atlyginimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė R. G. ieškiniu prašė teismo:
  - 2.1. nutraukti santuoką, sudarytą (*duomenys neskelbtini*) Šilutės rajono civilinės metrikacijos skyriuje, įrašo Nr. 3, su M. G. dėl atsakovo kaltės, jai palikti G. pavardę;
  - 2.2. priteisti jai 2000 Eur neturtinės žalos atlyginimą;
  - 2.3. nustatyti nepilnamečių vaikų A. G., gim. (*duomenys neskelbtini*), ir G. G., gim. (*duomenys neskelbtini*), gyvenamąją vietą su ja;
  - 2.4. priteisti iš atsakovo dukters G. G. išlaikymui po 300 Eur periodinėmis išmokomis kas mėnesį, o A. G. – po 250 Eur periodinėmis išmokomis kas mėnesį iki vaikų pilnametystės, išlaikymą indeksuojant Vyriausybės nustatyta tvarka, o priteistų lėšų tvarkytoja uzufukto teise paskirti ieškovę;
  - 2.5. priteisti išlaikymo įsiskolinimą po 238 Eur kiekvienam vaikui;
  - 2.6. nustatyti M. G. su vaikais bendravimo tvarką;
  - 2.7. padalyti santuokoje įgytą kilnojamąjį turtą: M. G. priteisti 15 946 Eur vertės turto, R. G. – 1730 Eur vertės, ir jai priteisti 7108 Eur kompensaciją už atsakovui atitenkantį didesnės vertės turtą;
  - 2.8. pripažinti gyvenamąjį namą, adresas: (*duomenys neskelbtini*), vertė – 68 000 Eur, bendrąja jungtine jos ir atsakovo nuosavybe ir šį namą priteisti M. G., o jai priteisti 27 540 Eur kompensaciją;
  - 2.9. priteisti jai 1/2 lėšų M. G. banko sąskaitoje, t. y. 8064,40 Eur;
  - 2.10. pripažinti garažą, adresas: (*duomenys neskelbtini*), asmenine jos nuosavybe.
3. Ieškovė teigė, kad santuoka iširo dėl atsakovo kaltės, atsakovas smurtavo prieš ją. Ieškovę su vaikais sieja glaudus ryšys. Vaikų poreikiams reikalingas išlaikymas. Būdami santuokoje ieškovė ir atsakovas įrengė gyvenamąjį namą, jis pripažintinas bendrąja jungtine nuosavybe, dėl įtemptų santykių namo padalyti natūra nėra galimybių, dėl to ieškovė prašė namą priteisti ieškovui, o jai priteisti namo dalies kompensaciją; kilnojamuosius daiktus priteisti atsakovui, o ieškovei – kompensaciją; garažą, motinos ieškovei padovanotą, priteisti ieškovei, atsakovo lėšas padalyti per pusę.
4. Atsakovas M. G. priešieškiniu prašė teismo:
  - 4.1. nustatyti bendravimo su vaikais tvarką pagal jo pateiktą variantą;
  - 4.2. priteisti jam 21 431,88 Eur iš ieškovės turtinės žalos atlyginimą.
5. Atsakovas teigė, kad ieškovė pardavė jam asmeninės nuosavybės teise priklausančią butą ir 21 431,88 Eur padėjo į banką. Ji šiuos pinigus pasiėmė iš sąskaitos ir be jo žinios išleido savo poreikiams tenkinti.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Tauragės apylinkės teismas 2019 m. rugpjūčio 28 d. sprendimu ieškinį ir priešieškinį tenkino iš dalies:
  - 6.1. nustatė, kad santuoka, įregistruota (*duomenys neskelbtini*) Šilutės rajono civilinės metrikacijos skyriuje, nutrūko dėl abiejų sutuoktinių kaltės, ieškovei paliko G. pavardę;

- 6.2. nepilnamečių vaikų G. G. ir A. G. gyvenamąją vietą nustatė su ieškove;
- 6.3. vaikams iš atsakovo priteisė išlaikymą po 250 Eur periodinėmis išmokomis nuo 2018 m. spalio 12 d. iki vaikų pilnametystės; taip pat po 238 Eur išlaikymo įskolinimą;
- 6.4. nustatė vaikų bendravimo tvarką – atsakovas bendrauja su vaikais kiekvieną savaitės trečiadienį ir penktadienį nuo 17.00 val. pasiimdamas vaikus iš R. G. gyvenamosios vietos ir grąžindamas vaikus į jų gyvenamąją vietą tą pačią dieną iki 19.00 val.; atsakovas pirmąjį ir trečiąjį mėnesio savaitgalį nuo šeštadienio 10.00 val. pasiima vaikus iš ieškovės gyvenamosios vietos ir grąžina vaikus į ieškovės namus sekmadienį iki 17.00 val., išskyrus gegužės pirmąjį savaitgalį, kai švenčiama Motinos diena; pirmąjį gegužės savaitgalį tėvas su vaikais bendrauja nuo šeštadienio 10.00 val. iki tos pačios dienos 17.00 val.; Tėvo dieną vaikai praleidžia su atsakovu, jis vaikus iš ieškovės gyvenamosios vietos pasiima Tėvo dienos išvakarėse nuo šeštadienio 10.00 val. ir grąžina vaikus į ieškovės gyvenamąją vietą Tėvo dienos sekmadienį iki 17.00 val.; kiekvienų metų atsakovo M. G. gimimo dieną, t. y. (*duomenys neskelbtini*), jis su vaikais bendrauja nuo 10.00 val. iki tos pačios dienos 17.00 val., jei ši diena yra nedarbo diena, o jeigu (*duomenys neskelbtini*) sutampa su darbo diena, atsakovas bendrauja su vaikais nuo 17.00 val. iki 19.00 val., pasiimdamas vaikus iš jų gyvenamosios vietos ir nustatytu laiku grąžindamas vaikus į jų namus; atsakovas su sūniumi A. G. per jo gimimo dieną, t. y. (*duomenys neskelbtini*), bendrauja nuo 17.00 val. pasiimdamas jį iš jo gyvenamosios vietos ir grąžindamas sūnų į jo namus tos pačios dienos 19.00 val., o per dukters G. G. gimimo dieną, t. y. (*duomenys neskelbtini*), tėvas su dukterimi bendrauja nuo 17.00 val. iki tos pačios dienos 19.00 val., pasiimdamas dukterį iš namų ir grąžindamas ją į jos gyvenamąją vietą; poriniais metais Naujuosius Metus vaikai sutinka kartu su tėvu, jam vaikus pasiimant iš ieškovės gyvenamosios vietos gruodžio 31 d. 10.00 val. ir grąžinant vaikus į jų gyvenamąją vietą sausio 1 d. iki 17.00 val.; neporiniais metais per Kalėdas atsakovas su vaikais bendrauja nuo gruodžio 24 d. 10.00 val. iki gruodžio 25 d. 17.00 val., pasiimdamas vaikus iš ieškovės gyvenamosios vietos ir nustatytu laiku grąžindamas vaikus į ieškovės gyvenamąją vietą; poriniais metais per Kalėdas atsakovas su vaikais bendrauja nuo gruodžio 26 d. 10.00 val. iki tos pačios dienos 17.00 val., pasiimdamas vaikus iš jų gyvenamosios vietos ir nustatytu laiku grąžindamas vaikus į jų namus; neporiniais metais per Velykas atsakovas pasiima vaikus iš jų gyvenamosios vietos Velykų pirmos dienos išvakarėse nuo 10.00 val. ir grąžina vaikus į jų gyvenamąją vietą antrąją Velykų dieną iki 12.00 val.; poriniais metais tėvas su vaikais bendrauja Velykų antrąją dieną nuo 10.00 val. iki 17 val., pasiimdamas juos iš vaikų gyvenamosios vietos ir grąžindamas vaikus į jų gyvenamąją vietą; kiekvienų metų vasaros atostogų metu nuo rugpjūčio 1 d. iki rugpjūčio 20 d. vaikai praleidžia su tėvu; jis vaikus pasiima iš jų gyvenamosios vietos rugpjūčio 1 d. 10.00 val. ir grąžina nustatytu laiku iki 17.00 val.; atsakovas laisvai bendrauja su vaikais telefonu ar kitomis telekomunikacijos priemonėmis vaikų laisvalaikio metu, t. y. po pamokų; atsakovas, negalėdamas nustatytu laikotarpiu pagal patvirtintą bendravimo tvarką susitikti ir bendrauti su vaikais, ieškove apie tai informuoja SMS arba paskambindamas telefonu ne vėliau kaip prieš 24 val. iki nurodytos datos; tuo atveju, jei ieškovas pagal patvirtintą bendravimo tvarką nustatytu laiku vėluoja atvykti pas vaikus daugiau nei valandą, atsakovė kartu su vaikais tą dieną leidžia savo nuožiūra; atsakovas įsipareigoja vaikų buvimą su juo metu informuoti vaikų motinos apie vaikų faktinę buvimą vietą, kontaktinius telefonus ar elektroninio ryšio priemones, kuriomis galima bus susiekti su vaikais, taip pat informuoja apie bet kuriuos šių duomenų pasikeitimus, atsakovas įsipareigoja vaikų susirgimo atveju ar gautų traumų atveju informuoti apie tai vaikų motiną ir kartu tartis dėl tolesnių veiksmų, kurie geriausiai atitiktų vaikų interesus; ieškove įsipareigoja atsakovą SMS arba kitomis telekomunikacijos priemonėmis informuoti apie vaikų ugdymo, lavinimo, sveikatos priežiūros įstaigų pasikeitimus, informuoti apie vaikų sveikatos būklę ir bet kokius kitus neigiamus įvykius; ieškove su vaikais nuolatiniame gyvenime į užsienio valstybę neišvyks be atsakovo sutikimo bei įsipareigoja informuoti vaikų tėvą apie vaikų turistines ir poilsines keliones į užsienį;
- 6.5. priteisė ieškovei 7108 Eur kompensaciją už atsakovui tenkantį didesnę kilnojamųjų daiktų kiekį ir vertę (atsakovui – 15 946 Eur vertės kilnojamojo turto, ieškovei – 1730 Eur vertės);
- 6.6. priteisė ieškovei iš atsakovo 8064 Eur banko sąskaitoje;
- 6.7. pripažino gyvenamojo namo, adresas: (*duomenys neskelbtini*), pagerinimą bendrąja jungtine ieškovės ir atsakovo nuosavybe; nustatė, kad namo vertė – 68 000 Eur, ir priteisė jai iš atsakovo 27 540 Eur kompensaciją;
- 6.8. garažą, adresas: (*duomenys neskelbtini*), pripažino asmenine ieškovės nuosavybe;
- 6.9. priteisė atsakovui iš ieškovės 21 431,88 Eur turtinės žalos atlyginimo.
7. Sprendime pirmosios instancijos teismas nustatė, kad vaikai gyvena su motina, juos sieja glaudus ryšys, atsakovas su tuo sutinka. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VVTAJT) nurodė, kad vaikai turi gyventi su ieškove.
8. Ieškove neįrodė, kad dukteriai reikalingas didesnis išlaikymas nei sūnui. Tokios pozicijos laikėsi ir VVTAJT. Atsakovas pagal gaunamas pajamas ir turtinę padėtį yra pajėgus teikti vaikams tokio dydžio išlaikymą. Yra pagrindas priteisti po 238 Eur išlaikymo įskolinimą, nes byloje pateikti duomenys patvirtina, jog atsakovas pervedė tik po 100 Eur, nors turėjo pervesti po 338 Eur už laikotarpį nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. iki 2018 m. spalio 11 d.
9. Teismas nustatė tėvo ir nepilnamečių vaikų bendravimo tvarką pagal VVTAJT pateiktą variantą.
10. Atsakovas neginčijo ieškovės pasiūlyto kilnojamųjų daiktų padalijimo varianto ir dėl jo sutiko.
11. Gyvenamojo namo, adresas: (*duomenys neskelbtini*), pagerinimas pripažintas bendrąja jungtine ieškovės ir atsakovo nuosavybe. Dar nebaigtas statyti gyvenamasis namas buvo įgytas atsakovo nuosavybėn iš tėvų 2002 m. birželio 10 d. dovanojimo sutarties pagrindu dar iki santuokos su ieškove sudarymo. Ieškove 2004–2005 m. Danijoje dirbo kartu su atsakovu, abu įsirengė namą abiejų lėšomis bendrąja jungtine sugyventinių, vėliau sutuoktinių, veikla. Atsakovas negalėjo paaiškinti, kur kitur išleido Danijoje uždirbtus pinigus.
12. Garažas pripažintas asmenine ieškovės nuosavybe. Atsakovas neginčijo, kad tai iš tikrųjų yra ieškovės motinos turtas, tik formaliai registruotas ieškovės vardu.
13. Teismas taip pat priteisė atsakovui iš ieškovės 21 431,88 Eur turtinės žalos atlyginimo. Atsakovui priklausančią asmeninės nuosavybės teisę butą 2013 m. spalio 7 d. už 74 000 Lt (21 431,88 Eur) ieškove pardavė ir pinigus paėmė pagal atsakovo jai duotą įgaliojimą. Ieškove pinigus iš asmeninės sąskaitos Šilutės kredito unijoje pasiėmė 2015 m. birželio 30 d. ir juos panaudojo savo interesams.
14. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. vasario 27 d. nutartimi pakeitė Tauragės apylinkės teismo 2019 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo dalį: santuoką nutraukė dėl atsakovo kaltės, ieškovei iš atsakovo priteisė 500 Eur neturtinės žalos atlyginimo, atsakovui iš ieškovės priteistą turtinės žalos atlyginimą sumažino iki 10 715,94 Eur.
15. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad atsakovas prieš ieškovę vartojo fizinį smurtą, sukėlė nežymų sveikatos sutrikdymą, santuoka iširo dėl atsakovo kaltės. Neturtinė žala įvertinta 500 Eur, atsižvelgus į ieškovės patirtus išgyvenimus ir sveikatos sutrikdymą.
16. Tam, kad asmenine nuosavybe priklausančią turtą būtų galima pripažinti bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, santuokos metu šis turtas turi būti iš esmės pagerintas sutuoktinių bendromis lėšomis arba kito sutuoktinio lėšomis ar darbu (kapitalinis remontas, rekonstrukcija, pertvarkymas ir kita) (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.90 straipsnio 1 dalis). Atsakovui iki santuokos sudarymo tėvai dovanojo namą, o 2002 m. birželio 10 d. dovanojimo sutartyje nurodyta, kad gyvenamojo namo baigtumas – 19 proc., t. y. pamatai, sienos ir uždengtas stogas. Namų baigtumas 100 proc. pripažintas Konisijos 2006 m. rugpjūčio 22 d. tinkamu naudoti pripažinimo aktu.

Bet tuomet jis dar nebuvo visiškai įrengtas, tą rodo namo nuotraukos. Atsakovas teismo posėdžio metu patvirtino, kad ieškovė Danijoje dirbo su juo, vėliau valė namus, o abiejų gaunamas darbo užmokestis statybose ir valant namus nesiskyrė. Atsakovas nepaaiškino, kur jis dėjo uždirbtus pinigus. Ieškovė įrodė, kad ji savo lėšomis, darbu ar pastangomis prisidėjo prie ginčo namo su priklausiniais pagerinimo nuo jo padovanojimo momento ir turi teisę į kompensaciją ([CK 3.98 straipsnio 1 dalis](#)). Gyvenamojo namo, esančio adresu: (*duomenys neskelbtini*), vertė 2019 m. sausio 9 d. – 68 000 Eur. Padovanotas namas buvo 19 proc. baigtumo. Todėl kompensacijos dydis yra 27 540 Eur ((68 000 Eur – 19 proc.)/2 = 27 540 Eur).

17. Atsakovas apeliaciniame skunde nurodė, kad šiam ieškovės reikalavimui yra suėjęs senaties terminas, kuris turi būti skaičiuojamas nuo namo baigtumo 100 procentų, t. y. 2006 m. rugpjūčio 22 d. Pirmosios instancijos teismas sprendime apie senaties terminą nepasisakė. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą (toliau – ir [CPK](#)) 314 straipsnį apeliaciniame skunde negalima kelti reikalavimų, kurie nebuvo pareikšti nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme. Todėl apeliacinės instancijos teismas šiuo klausimu plačiau nepasisakė. Ieškinio senaties termino eigos pradžia įstatymo siejama ne su teisės pažeidimu, bet su asmens sužinojimu ar turėjimu sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Senaties terminas turi būti skaičiuojamas ne nuo atsakovo nurodytos datos, o nuo tada, kai ieškovė sužinojo apie tai, kad visas namas yra įregistruotas kaip asmeninė atsakovo nuosavybė ir atsakovas atsisako išmokėti ieškovei kompensaciją.
18. Pardavusi atsakovo asmeninės nuosavybės teisę turėtą butą pagal įgaliojimą, ieškovė neįrodė, kad atsakovui priklausančius 21 431,88 Eur asmeninės nuosavybės teisę panaudojo jo pavedimu vykdydama jo nurodymus.
19. [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalyje nurodyta, kad tais atvejais, kai dėl žalos atsiradimo kaltas ir kreditorius, tai atlygintini nuostoliai mažinami proporcingai kreditoriaus kaltei arba skolininkas gali būti atleistas nuo civilinės atsakomybės. [CK 6.259 straipsnio](#) 1–2 dalyse nustatyta, kad tuo atveju, kai prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta dėl abiejų šalių kaltės, skolininko atsakomybė atitinkamai gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės, ši taisyklė taikoma ir tais atvejais, kai kreditorius tyčia ar dėl neatsargumo prisidėjo prie prievolės neįvykdymo ar dėl netinkamo jos įvykdymo padarytų nuostolių padidėjimo, taip pat kai kreditorius tyčia arba dėl neatsargumo nesiėmė priemonių nuostoliams sumažinti.
20. Žala atsirado ne tik dėl ieškovės, bet ir dėl atsakovo kaltų veiksmų (neveikimo). Atsakovas įgaliojimu suteikė ieškovei (savo tuometei sutuoktinei) teisę pinigų, gautus pardavus jam asmeninės nuosavybės teisę priklausančią butą, pervesti į jai priklausančią banko sąskaitą. Įgaliojime nenurodytos pinigų laikymo sąlygos, paskirtis ar pan., įrodymų, kad būtų neleides naudoti lėšas šeimos poreikiams tenkinti, atsakovas nepateikė, nes byloje esantys ieškovės sąskaitos išrašai, ieškovės pajamos leidžia daryti išvadą, kad pinigai galėjo būti panaudoti ir šeimos poreikiams tenkinti. Atsakovas šių pinigų naudojimo nuo 2013 m. spalio 7 d. neginčijo ir nereikalavo grąžinti, iki pateikė priešiškinį 2018 m. lapkričio 29 d. Atsakovo didelis neatsargumas, pasireiškęs neveikimu, padėjo žalai atsirasti ([CK 6.248 straipsnio 4 dalis](#), 6.282 straipsnio 1 dalis). Todėl teismas sumažino atsakovo patirtų nuostolių atlyginimą per pusę iki 10 715,94 Eur.

III. Kasacinio skundo ir atsilepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu atsakovas M. G. prašo panaikinti Tauragės apylinkės teismo 2019 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo ir Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 27 d. nutarties dalį dėl gyvenamojo namo pripažinimo bendrąja jungtine ieškovės ir atsakovo nuosavybe, šio turto priteisimo atsakovui ir 27 540 Eur kompensacijos iš atsakovo ieškovei priteisimo ir dėl šios dalies ieškovės ieškinio reikalavimus atnvesti arba perduoti nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo; taip pat panaikinti Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 27 d. nutarties dalį dėl atsakovui iš ieškovės per pusę sumažintos turtinės žalos atlyginimo iki 10 715,94 Eur ir palikti galioti Tauragės apylinkės teismo 2019 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo dalį, kuria priteista atsakovui iš ieškovės 21 431,88 Eur turtinės žalos atlyginimo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais esminiais argumentais:
- 21.1. Skundžiamuose sprendime ir nutartyje teismai netinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias turto, kuris yra asmeninė sutuoktinių nuosavybė, pripažinimą bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe ([CK 3.90 straipsnis](#)), netinkamai vertino įrodymus. Teismai, sprenddami dėl gyvenamojo namo esminio pagerinimo, nevertino esminių byloje esančių įrodymų: 1) 2006 m. rugpjūčio 22 d. statinio pripažinimo tinkamu naudoti akto; 2) duomenų, patvirtinančių atsakovo ir jo tėvų panaudotas asmenines lėšas bei darbą namui įrengti; 3) ieškovės deklaratyvių duomenų, kad ji asmeniniu darbu prisidėjo prie namo įrengimo ir turėjo pakankamas pajamas, kuriomis galėjo svariai prisidėti prie namo esminio pagerinimo. Atsakovas pateikė įrodymus, kad nuo 2002 m. birželio 10 d. gyvenamojo namo dovanojimo iki 2006 m. rugpjūčio 22 d. pripažinimo tinkamu naudoti akto išdavimo namas buvo visiškai įrengtas atsakovo ir jo tėvų Č. ir J. G. lėšomis bei jų bendru darbu. Tėvai darbo pajamas, iš akcijų, sklypų pardavimo gautas lėšas skyrė namui įrengti. Atsakovo motina sumokėjo 3000 Eur už namo radiatorius, tai patvirtino liudytojas G. U., o ieškovė patvirtino, kad dalį darbų atliko Č. G. Ieškovė tik deklaratyviai teigė, kad jos uždirbtos lėšos Danijoje panaudotos namui įsirengti. Kiti liudytojai nepatvirtino ieškovės darbo indėlio įsirengiant namą.
- 21.2. Pirmosios instancijos teismas nepasisakė dėl atsakovo atstovo prašymo 2019 m. rugpjūčio 8 d. teismo posėdžio metu (garso įrašas, laikas nuo 169 min. 56 sek. iki 171 min. 12 sek. ir nuo 190 min. 40 sek. iki 192 min. 48 sek.) vienam iš ieškovės reikalavimų dėl gyvenamojo namo pripažinimo bendrąja jungtine nuosavybe, padalijimo ir kompensacijos priteisimo taikyti ieškinio senatį ([CK 1.124–1.127, 1.131 straipsniai](#)), o apeliacinės instancijos teismas šios klaidos neištaisė. Ieškinio senaties terminas ieškovės reikalavimams pareikšti prisidėjo nuo 2006 m. rugpjūčio 22 d. gyvenamojo namo pripažinimo tinkamu naudoti akto, todėl ji, pateikdama ieškinį daugiau nei po 12 metų, praleido bendrąjį dešimties metų ieškinio senaties terminą ([CK 1.125 straipsnio 1 dalis](#)). Teismai nespėdė dėl ieškinio senaties taikymo nurodytam ieškovės reikalavimui, todėl ši bylos dalis perduotina nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui ([CPK 360 straipsnis](#)) arba šis ieškovės reikalavimas turėjo būti atnvestas ([CK 1.131 straipsnio 1 dalis](#)). Ieškovė visą laiką žinojo, kad gyvenamasis namas viešame registre įregistruotas atsakovo asmeninės nuosavybės teise. Apeliacinės instancijos teismas nustatė kitą ieškinio senaties termino pradžios momentą – „nuo tada, kai ieškovė sužinojo apie tai, kad visas namas yra įregistruotas kaip asmeninė atsakovo nuosavybė ir atsakovas atsisako išmokėti ieškovei kompensaciją“ (apeliacinės instancijos teismo nutarties 43 punktas).
- 21.3. Apeliacinės instancijos teismas, nepagrįstai peržengęs apeliacinio skundo ribas, netinkamai aiškino ir taikė kreditoriaus kaltę kaip civilinės atsakomybės sąlygą reglamentuojančias materialiosios teisės normas ([CK 6.248 straipsnio 4 dalis](#), 6.282 straipsnio 1 dalis). Ieškovė nekėlė klausimo dėl atsakovo kaltės dėl jo reikalaujamos atlyginti turtinės žalos atsiradimo [CK 6.248 straipsnio 4 dalies](#) pagrindu, nereikalavo mažinti turtinės žalos atlyginimo dydžio. Apeliacinės instancijos teismas savo nuožiūra taikė [CK 6.248 straipsnio 4 dalį](#), 6.282 straipsnio 1 dalį ir nepagrįstai per pusę sumažino atsakovui priteistos turtinės žalos atlyginimo dydį. Atsakovo veiksmams neturėjo jokios įtakos ieškovės padarytos turtinės žalos dydžiui, todėl ir sumažinti atlygintiną turtinės žalos dydį nebuvo teisinio pagrindo.
22. Pareiškimu dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo tretieji asmenys J. ir Č. G. sutinka su kasacinio skundo prašymu, prašo jį tenkinti.
23. Atsilepimu į kasacinį skundą ieškovė R. G. prašo atsakovo kasacinį skundą atnvesti ir palikti nepakeistus Tauragės apylinkės teismo 2019 m. rugpjūčio 28 d. sprendimą ir Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 27 d. nutartį. Atsilepime išdėstyti esminiai argumentai:
- 23.1. Teisė pareikšti reikalavimą taikyti ieškinio senatį pasibaigia pirmosios instancijos teisme posėdžio pirmininkui paskelbus, kad bylos nagrinėjimas iš esmės yra baigtas ir teismas pradeda klausyti baigiamųjų kalbų ([CPK 253 straipsnio 1 dalis](#)). Baigiamųjų kalbų dalyviai neturi teisės savo kalbose remtis aplinkybėmis, kurių teismas netyrė, taip pat įrodymais, kurie nebuvo tiriami teismo posėdyje ([CPK 253](#)

straipsnio 4 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-274/2014](#); 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-363-469/2015](#)). Atsakovas ir jo atstovas iki bylos baigiamųjų kalbų pirmosios instancijos teisme neprasė taikyti senaties termino ir tik baigiamųjų kalbų metu 2019 m. rugpjūčio 8 d. prašė taikyti bendrąją 10 metų ieškinio senatį. Kadangi tik baigiamųjų kalbų metu pareikštas prašymas taikyti ieškinio senatį, tai pirmosios instancijos teismas pagrįstai šio reikalavimo nenagrinėjo ir dėl jo nepasisakė, o apeliacinės instancijos teismas taip pat pagrįstai dėl šio klausimo plačiau nepasisakė, nes [CPK 312 straipsnis](#) nustato, kad apeliaciniam skunde negalima kelti reikalavimų, kurie nebuvo pareikšti nagrinėjant bylą pirmosios instancijos teisme.

23.2. Ieškinio senaties nebūtų pagrindo taikyti, nes 10 metų ieškinio senatis dėl reikalavimo gyvenamąjį namą pripažinti bendrąja jungtine nuosavybe nėra prasidėjusi. Atsakovas senaties termino pradžią skaičiuoja nuo 2006 m. rugpjūčio 22 d., kai namas aktu buvo pripažintas tinkamu naudoti. Tuo metu ieškovė ir atsakovas jau gyveno santuokoje. [CK 1.129 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktas nustato, kad ieškinio senaties terminas sustabdomas, jeigu prievolės šalys yra sutuoktiniai. Ieškinio senaties termino sustabdymą [CK 1.129 straipsnio](#) 1 dalies 5 punkto pagrindu, kai prievolės šalys yra sutuoktiniai, pažymėjo ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nurodydamas, kad vienas iš ieškinio senaties termino sustabdymo pagrindų yra tuomet, kai prievolės šalys sutuoktiniai. Toks reguliavimas užtikrina, kad sutuoktiniai, dėl artimų tarpusavio santykių praleidę įstatyme įtvirtintus terminus savo teisėms ginti, išlaikytų teisę tai padaryti tuo atveju, kai šie santykiai pablogėja (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-203-684/2018](#); 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-394-611/2019](#)).

23.3. Byloje nustatytos faktinės aplinkybės, rašytiniai įrodymai, liudytojų parodymai patvirtina, kad gyvenamasis namas iš esmės buvo pagerintas ieškovės ir atsakovo santuokos metu bendromis lėšomis ir darbu ir yra namui pripažinti bendrąja jungtine nuosavybe visos sąlygos, nustatytos [CK 3.90 straipsnio](#) 1 dalyje. Namų dovanojimo metu 2002 m. birželio 10 d. ieškovė su atsakovu dar nebuvo susituokę, tačiau jau kartu gyveno nuo 2000 m. ir tvarkėsi bendrą ūkį. Namui įrengti trūko pinigų, todėl ieškovė kartu su atsakovu išvažiavo dirbti į Daniją. Byloje liudytojai patvirtino, kad šiam tikslui sutuoktiniai išvyko dirbti į Daniją. Teismai pasisakė tiek dėl 2006 m. rugpjūčio 22 d. statinio pripažinimo naudoti akto, tiek dėl atsakovo argumentų, kad gyvenamajam namui statyti jo tėvai Č. G. ir J. G. skyrė lėšų. Teismas šiuos pateiktus įrodymus įvertino kartu su visais pateiktais įrodymais. Namas 2006 m. rugpjūčio 22 d. statinio tinkamo naudoti akto surašymo dieną dar nebuvo įrengtas. Dukters G. krikštynų kunigas V. V., apklaustas kaip liudytojas, patvirtino, kad 2010 m. liepos mėnesį name nebuvo tualetų, vandens, vonios, laiptų turėklų, pirties, terasos. Atsakovas nepateikė į bylą įrodymų, kad jo tėvų lėšos būtų buvusios panaudotos namui įrengti, nepateikti medžiagų pirkimo, įsigijimo dokumentai. Č. G. ir J. G. yra atsakovo tėvai, jie suinteresuoti bylos baigtimi. Nė vienas byloje apklaustas liudytojas nepatvirtino, kad namas būtų buvęs statomas už atsakovo tėvų pinigus.

23.4. Apeliacinės instancijos teismas nutartyje išsamiai nurodė, kokie atsakovo kalti veiksmai (neveikimas) lėmė žalą atsiradimą (nutarties 49 punktas). Be to, ieškovė visą laiką teigė, kad atsakovas žinojo apie naudojamus pinigus, gautus už parduotą butą, abudu tvarkė bendrą ūkį, pinigai už parduotą butą buvo naudojami sumokėti mokesčiams už komunalines paslaugas, sunaudotą elektrą, iš šių pinigų ieškovė sumokėdavo už atsakovo įsigytus naudotus automobilius užsienyje, kuriuos atsakovas vėliau perparduodavo, taip pat ieškovė turėjo išlaidų vaikų išlaikymui ir jų bei savo sveikatos priežiūrai, gydymui.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl asmeninės nuosavybės teise priklausiusio turto pripažinimo bendrąja jungtine nuosavybe

24. Kasaciniame skunde atsakovas nurodo, kad skundžiamuose sprendime ir nutartyje teismai netinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias turto, kuris yra asmeninė sutuoktinių nuosavybė, pripažinimą bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe ([CK 3.90 straipsnis](#)), netinkamai vertino įrodymus dėl kiekvieno iš sutuoktinių indėlio lėšomis ir bendru darbu statant ir įrengiant gyvenamąjį namą.
25. Turtas, kuris yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė, gali būti teismo pripažintas sutuoktinių bendrąja jungtine nuosavybe, jeigu nustatoma, kad santuokos metu šis turtas buvo iš esmės pagerintas sutuoktinių bendromis lėšomis arba kito sutuoktinio lėšomis ar darbu (kapitalinis remontas, rekonstrukcija, pertvarkymas ir kita) ([CK 3.90 straipsnio](#) 1 dalis). Taigi, teismas bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe gali pripažinti turtą, esantį vieno sutuoktinio asmenine nuosavybe, jeigu nustatoma, kad santuokos metu šis turtas buvo iš esmės pagerintas abiejų sutuoktinių.
26. Turtas, kuris yra asmeninė sutuoktinio nuosavybė, pripažįstamas bendrąja sutuoktinių nuosavybe remiantis [CK 3.90 straipsnio](#) 1 dalimi, kai nustatomos šios teisiskai reikšmingos faktinės aplinkybės: pirmą, kad asmeninis sutuoktinio turtas buvo pagerintas iš esmės; antra, kad asmeninis turtas iš esmės pagerintas santuokos metu; trečia, kad iš esmės turtas pagerintas sutuoktinių bendromis lėšomis, kito sutuoktinio lėšomis ar darbu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-49/2008). Tam, kad turtą, kuris yra asmeninė sutuoktinio nuosavybė, būtų galima pripažinti bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe pagal [CK 3.90 straipsnio](#) 1 dalį, reikia nustatyti įstatyme įtvirtintų teisiskai reikšmingų faktų visumą. Teisiskai reikšmingas aplinkybės, kurios sudaro pagrindą vieno sutuoktinio asmeninę nuosavybę pripažinti sutuoktinių bendrąja jungtine nuosavybe, privalo įrodyti ieškovė, reikalaujanti atsakovo asmeninį turtą pripažinti bendrąja jungtine nuosavybe ([CPK 178 straipsnis](#)). Kai esminiai nekilnojamojo turto pagerinimai atlikti šalių santuokos metu bei sutuoktinių bendromis lėšomis, taip pat ir jų asmeninėmis lėšomis bei darbu, tokia teisiskai reikšmingų faktų visuma leidžia nekilnojamąjį turtą kaip asmeninę sutuoktinio nuosavybę pripažinti bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe ([CK 3.90 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugpjūčio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-441/2013](#)).
27. Tai, ar asmeninis sutuoktinio turtas buvo pagerintas iš esmės, yra vertinamasis kriterijus, kuris įstatyme detalčiau neapibūdinamas. Esminiu pagerinimu gali būti pripažįstamas kapitalinis remontas, rekonstrukcija, pertvarkymas ir kita. Jeigu turto pagerinimas nebuvo esminis, turtas, esantis asmenine vieno sutuoktinio nuosavybe, teismo negali būti pripažintas bendrąja jungtine nuosavybe (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-30/2011). Tais atvejais, kai pagerinimas nėra esminis, sutuoktinis vis tiek gali pagrįstai tikėtis kompensacijos už atliktus pagerinimus. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad, sprendžiant [CK 3.90 straipsnio](#) pagrindu turto, kuris yra asmeninė sutuoktinių nuosavybė, pripažinimo bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe klausimą, įrodinėjimo našta tenka tam sutuoktiniui, kuris siekia, kad kito sutuoktinio asmeninė nuosavybė būtų pripažinta bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-491/2011).
28. Teismai byloje nustatė, kad nekilnojamasis turtas – namas, adresas: (*duomenys neskelbtini*), buvo padovanotas atsakovo tėvų iki santuokos sudarymo ir tuo metu buvo atsakovo asmeninė nuosavybė ([CK 3.89 straipsnio](#) 1 dalies 2 punktas). 2002 m. birželio 10 d. dovanojimo sutartyje nurodyta, kad gyvenamojo namo baigtumas – 19 proc., t. y. pamatai, sienos ir uždengtas

stogas. Namo baigtumas 100 proc. pripažintas Komisijos 2006 m. rugpjūčio 22 d. tinkamu naudoti pripažinimo aktu, t. y. šalims jau esant santuokoje. Teismai vertino, kad aplinkybė, jog namo baigtumas buvo 100 proc., nereiškia, kad jis buvo visiškai įrengtas. Tai patvirtina byloje pateikti įrodymai (pvz., šalių dukters krikštynų nuotraukos), ieškovės paaiškinimai, kad ji dirbo tiek, kiek galėjo greta kūdikio amžiaus dukters priežiūros įrengiant namą: užtepavo plytelių tarpus, dažė sienas, lakavo grindis, valydavo statybines atliekas. Ieškovė gavo pajamų ir realiai prisidėjo prie namo įrengimo. Teismai konstatavo, kad ieškovė įrodė, jog ji savo lėšomis, darbu ar pastangomis prisidėjo prie ginčo namo su priklausiniais pagerinimo nuo jo padovanojimo momento ir turi teisę į kompensaciją. Byloje nėra šalių ginčo, kad gyvenamojo namo vertė 2019 m. sausio 9 d. – 68 000 Eur ([CPK 187 straipsnio](#) 1 dalis). Padovanotas namas buvo 19 proc. baigtumo. Teismai teisingai nustatė ieškovei priteistinos kompensacijos dydį ((68 000 Eur – 19 proc.)/2= 27 540,00 Eur).

29. Teismų pagrįstai konstatuota, kad visi esminiai nekilnojamojo turto pagerinimai buvo atlikti šalių santuokos metu bei sutuoktinių bendromis lėšomis, taip pat ir jų asmeninėmis lėšomis bei darbu (nutarties 28 punktas). Tai, kad, kaip nurodoma atsakovo kasaciniame skunde, jo tėvai skyrė lėšų dalį namui įrengti ir iš jų buvo nupirkti radiatoriai, nepatvirtina, kad teismai galėjo netinkamai vertinti įrodymų visumą ir iš jos daryti išvadą, kad abu sutuoktiniai prisidėjo prie namo įrengimo kaip esminio pagerinimo. Taigi teismai iš ieškovės nurodytų aplinkybių ir joms patvirtintų pateiktų įrodymų nustatė teisiškai reikšmingų faktų visumą, leidžiančią atsakovo ginčo turtą kaip asmeninę sutuoktinio nuosavybę pripažinti bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe ([CK 3.90 straipsnio](#) 1 dalis).
30. Atsižvelgdama į tai, kas konstatuota, teisėjų kolegija nusprendžia, kad bylą nagrinėję teismai padarė pagrįstą išvadą, pripažindami atsakovui asmeninę nuosavybę jo tėvų dovanotą namą bendrosios jungtinės nuosavybės sutuoktinių turtu, nes jis buvo pagerintas iš esmės abiejų sutuoktinių darbu ir bendromis lėšomis. Tokia išvada atitinka [CK](#) nuostatas, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo aiškinimus, tuo tarpu kasacinio skundo argumentai nesuteikia pagrindo daryti priešingos išvados.
31. Preziumuojama, kad sutuoktinių bendro turto dalys yra lygios; jeigu sutuoktiniui priteisto turto vertė viršija jo dalį iš bendro turto, tai šis sutuoktinis privalo kitam sutuoktiniui išmokėti kompensaciją ([CK 3.117 straipsnio](#) 1, 3 dalys). Kadangi atsakovui priteistas gyvenamasis namas, tai iš atsakovo ieškovei teismai pagrįstai priteisė kompensaciją, atitinkančią ieškovei tenkančios gyvenamojo namo dalies vertę.

Dėl reikalavimo teismui taikyti ieškinio senaties terminą pateikimo

32. Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį ([CK 1.124 straipsnis](#)). Ieškinio senatį teismai taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja ([CK 1.126 straipsnio](#) 2 dalis).
33. Teismo posėdžio pirmininkui paskelbus, kad bylos nagrinėjimas iš esmės yra baigtas, teismai pradeda klausyti baigiamųjų kalbų ([CPK 253 straipsnio](#) 1 dalis). Baigiamųjų kalbų dalyviai neturi teisės savo kalbose remtis aplinkybėmis, kurių teismai netyrė, taip pat įrodymais, kurie nebuvo tiriami teismo posėdyje ([CPK 253 straipsnio](#) 4 dalis).
34. Kasaciniame skunde nurodoma, kad pirmosios instancijos teismai nepasisakė dėl atsakovo atstovo prašymo, pateikto 2019 m. rugpjūčio 8 d. teismo posėdyje baigiamųjų kalbų metu, taikyti ieškinio senatį ieškovės reikalavimui dėl gyvenamojo turto pripažinimo bendrąja jungtine nuosavybe, padalijimo ir kompensacijos priteisimo.
35. Teisė pareikšti reikalavimą taikyti ieškinio senatį pasibaigia pirmosios instancijos teisme posėdžio pirmininkui paskelbus, kad bylos nagrinėjimas iš esmės yra baigtas ir teismai pradeda klausyti baigiamųjų kalbų ([CPK 253 straipsnio](#) 1 dalis). Baigiamųjų kalbų dalyviai neturi teisės savo kalbose remtis aplinkybėmis, kurių teismai netyrė, taip pat įrodymais, kurie nebuvo tiriami teismo posėdyje ([CPK 253 straipsnio](#) 4 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-274/2014](#); 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-363-469/2015](#)).
36. Kasacinio teismo išaiškinta, kad reikalavimas taikyti ieškinio senatį, kaip kiekvienas materialinio teisinio pobūdžio reikalavimas, paprastai turi būti formuluojamas atsakovo teikiamuose procesiniuose dokumentuose, nes dėl tokio reikalavimo ieškovas turi turėti galimybę pareikšti savo atsiliepinus savo teikiamuose procesiniuose dokumentuose. Tačiau reikalavimo taikyti ieškinio senatį pateikimas negali būti ribojamas kuria nors proceso stadija, nes atsakovo poziciją dėl būtinumo formuluoti tokį reikalavimą daugeliu atvejų lemia aplinkybės bei įrodymai, kurie yra tiriami teismo posėdyje. Teisė pareikšti apie reikalavimą taikyti ieškinio senatį pasibaigia pirmosios instancijos teisme posėdžio pirmininkui paskelbus, kad bylos nagrinėjimas iš esmės yra baigtas ir teismai pradeda klausyti baigiamųjų kalbų ([CPK 253 straipsnio](#) 1 dalis). Tokia išvada darytina įvertinus [CPK 253 straipsnio](#) 4 dalies nuostatas, kad baigiamųjų kalbų dalyviai neturi teisės savo kalbose remtis aplinkybėmis, kurių teismai netyrė, taip pat įrodymais, kurie nebuvo tiriami teismo posėdyje. Kasacinio teismo konstatuojama, kad kai byloje aiškiai apibrėžta pozicija dėl ieškinio senaties taikymo atsakovo išdėstoma tik baigiamųjų kalbų metu, t. y. proceso stadijoje, kurios metu tokios teisės atsakovas nebeturi ([CPK 253 straipsnio](#) 4 dalis), toks prašymas neturėtų būti vertinamas ???(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-274/2014](#); 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-363-469/2015](#)).
37. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad nei atsiliepime į ieškinį, nei priešieškinyje atsakovas neprašė taikyti senaties. Tik baigiamųjų kalbų metu teismo posėdyje 2019 m. rugpjūčio 8 d. atsakovas prašė taikyti bendrąją 10 metų ieškinio senatį ieškovės reikalavimams.
38. Kasacinio teismo teisėjų kolegija pažymi, kad nors apeliacinės instancijos teismai ir neturėjo pareigos vertinti netinkamu laiku atsakovo pareikšto reikalavimo taikyti ieškinio senatį, vis dėlto pasisakė dėl senaties konstatuodamas, kad senaties terminas turi būti skaičiuojamas nuo tada, kai ieškovė sužinojo apie tai, jog visas namas yra įregistruotas kaip asmeninė atsakovo nuosavybė ir atsakovas atsisako išmokėti ieškovei kompensaciją, todėl turėjo pagrindą nedaryti išvados, kad ieškovė būtų praleidusi ieškinio senaties terminą reikalavimui dėl namo pripažinimo bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe pareikšti.

Dėl atlygintinos turtinės žalos dydžio sumažinimo

39. Jeigu dėl žalos atsiradimo kaltas ir kreditorius, tai atlygintini nuostoliai mažinami proporcingai kreditoriaus kaltei arba skolininkas gali būti atleistas nuo civilinės atsakomybės ([CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalis). Jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta dėl abiejų šalių kaltės, skolininko atsakomybė atitinkamai gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės ([CK 6.259 straipsnio](#) 1 dalis). Tuo atveju, kai prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta dėl abiejų šalių kaltės, skolininko atsakomybė atitinkamai gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės, ši taisyklė taikoma ir tais atvejais, kai kreditorius tyčia ar dėl neatsargumo prisidėjo prie prievolės neįvykdymo ar dėl netinkamo jos įvykdymo padarytų nuostolių padidėjimo, taip pat kai kreditorius tyčia arba dėl neatsargumo nesiėmė priemonių nuostoliams sumažinti ([CK 6.259 straipsnio](#) 2 dalis).
40. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad kai prievolė netinkamai įvykdyta dėl abiejų šalių kaltės, teismai turi teisę atitinkamai sumažinti skolininko atsakomybę. Skolininko atsakomybės dydis nustatomas lyginant skolininko ir kreditoriaus kaltę. Tokiu atveju kaltė yra ne tikrai atsakomybės sąlyga, bet ir priemonė atsakomybės dydžiui nustatyti. [CK](#) normose, reglamentuojančiose civilinę atsakomybę,

nustatyta, kad taikomos bendrosios civilinės atsakomybės nuostatos, kurios leidžia skolininko atsakomybę mažinti priklausomai nuo kreditoriaus kaltės ([CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1459/2002; 2007 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-370/2007](#); 2012 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-475/2012](#)).

41. [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalyje nurodyta, kad jeigu dėl žalos atsiradimo kaltas ir kreditorius, tai atlygintini nuostoliai mažinami proporcingai kreditoriaus kaltei arba skolininkas gali būti atleistas nuo civilinės atsakomybės. Pagal [CK 6.282 straipsnio](#) 1 dalį tais atvejais, kai paties nukentėjusio asmens didelis neatsargumas padėjo žalai atsirasti arba jai padidėti, tai atsižvelgiant į nukentėjusio asmens kaltės dydį (o kai yra žalos padariusio asmens kaltės, – ir į jo kaltės dydį) žalos atlyginimas, jeigu įstatymai nenustato ko kita, gali būti sumažintas arba reikalavimas atlyginti žalą gali būti atmetas. Šios [CK](#) normos gali būti taikomos tik jei nustatyta nukentėjusio asmens kaltė, kuri nepreziumuojama, taigi ją turi įrodyti skolininkas – žalą padaręs asmuo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-422/2013](#)).
42. [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalies norma yra bendroji civilinės atsakomybės norma, kuri detalizuojama specialiąja sutartinę civilinę atsakomybę reglamentuojančia [CK 6.259 straipsnio](#) 2 dalies nuostata, pagal kurią skolininko atsakomybę gali būti sumažinta arba jis visiškai atleistas nuo atsakomybės, kai kreditorius tyčia ar dėl neatsargumo prisidėjo prie netinkamu prievolės įvykdymu padarytų nuostolių padidėjimo, taip pat kai kreditorius tyčia ar dėl neatsargumo nesiėmė priemonių nuostoliams sumažinti. Šiose normose įtvirtinta kreditoriaus pareiga elgtis sąžiningai skolininko atžvilgiu ir vengti savo veiksmais padidinti dėl skolininko prievolės pažeidimo atsiradusią žalą, taip pat imtis aktyvių veiksmų, nereikalaujančių neprotingų laiko ar finansinių sąnaudų, nuostoliams sumažinti. Kreditoriui pažeidus sąžiningo ir apdairaus elgesio reikalavimus, skolininko prievolė atlyginti žalą turi būti sumažinama tokiu nuostolių dydžiu, už kurį atsakingas kreditorius, nes skolininkas neprivalo prisiimti atsakomybės už kreditoriaus veiksmus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-367/2013](#)).
43. Priešieškiniu atsakovas reikalavo priteisti iš ieškovės 21 431,88 Eur padarytai turtinei žalai atlyginti. Ši žala, atsakovo manymu, atsirado dėl to, kad, ieškovei pavedimo sutarties pagrindu pardavus atsakovui asmeninės nuosavybės teise priklausantį butą, lėšos nebuvo perduotos atsakovui, o ieškovė jas išleidusi. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad ieškovė neįrodė, jog ji šias lėšas panaudojusi vaikų poreikiams tenkinti, bendroms šeimos reikmėms bei panaudojo grąžinant skolą atsakovo seseriai, dėl to konstatavo, kad ieškovė savo veiksmais padarė žalą atsakovui ir šią turi atlyginti ([CK](#) 2.132, 2.150, 6.249; 6.256, 6.756 straipsniai, 6.760 straipsnio 5 dalis, 6.764 straipsnio 4 dalis). Pardavusi atsakovui asmeninės nuosavybės teise priklausantį butą ir už jį gautus pinigus išleidusi be jo žinios, sutikimo ar pritarimo, ieškovė padarė jam turtinę žalą.
44. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad žala atsirado ne tik dėl ieškovės, bet ir dėl atsakovo kaltų veiksmų (neveikimo). Atsakovas įgaliojimu suteikė ieškovei (savo tuometei sutuoktinei) teisę pinigų, gautus pardavus jam asmeninės nuosavybės teise priklausantį butą, perversi į jai priklausančią banko sąskaitą. Įgaliojime nenurodytos pinigų laikymo sąlygos, paskirtis ar pan., vadinasi, atsakovas aiškiai nesuformulavo savo nuomonės dėl šių pinigų naudojimo savo sutuoktinei, o įrodymų, kad būtų neleides naudoti lėšų šeimos poreikiams tenkinti, nepateikė, nes byloje esantys ieškovės sąskaitos išrašai, ieškovės pajamos leidžia daryti išvadą, kad pinigai galėjo būti panaudoti ir šeimos poreikiams tenkinti. Atsakovas šių pinigų naudojimo nuo 2013 m. spalio 7 d. neginčijo ir nereikalavo grąžinti, iki kol pateikė priešieškini, t. y. 2018 m. lapkričio 29 d. Atsižvelgiant į tai, yra pagrindas spresti, kad paties atsakovo didelis neatsargumas, pasireiškęs neveikimu, padėjo žalai atsirasti ([CK](#) 6.248 straipsnio 4 dalis, 6.282 straipsnio 1 dalis). Dėl nurodytos priežasties teismas konstatavo esant pagrindą mažinti atsakovo patirtų nuostolių atlyginimą per pusę.
45. Kasaciniame skunde atsakovas nurodo, kad ieškovė nekėlė klausimo dėl atsakovo kaltės dėl jo reikalaujamos atlyginti turtinės žalos atsiradimo [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalies pagrindu, nereikalavo mažinti turtinės žalos atlyginimo dydžio. Apeliacinės instancijos teismas savo nuožiūra taikė [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalį, 6.282 straipsnio 1 dalį, taip peržengė apeliacinio skundo ribas ir nepagrįstai per pusę sumažino atsakovui priteistos turtinės žalos atlyginimo dydį.
46. [CPK 135 straipsnio](#) 1 dalies 2 ir 4 punktuose nustatyta, kad ieškinyje turi būti nurodomos aplinkybės (faktinis ieškinio pagrindas), kuriomis ieškovas grindžia savo reikalavimą, ir ieškinio reikalavimas (ieškinio dalykas).
47. Ieškinyje ieškovas turi nurodyti ieškinio dalyką, t. y. materialųjį teisinį reikalavimą, ir faktinį ieškinio pagrindą, t. y. aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimą atsakovui. Tačiau nuo faktinio ieškinio pagrindo reikia skirti teisinį ieškinio pagrindą – ginčo santykiui taikytinas materialiosios teisės normas. Teisinė kvalifikacija, teisės normų aiškinimas ir taikymas ginčo santykiui yra bylą nagrinėjančio teismo prerogatyva. Vykdydamas teisinį santykių kvalifikavimą, teismas įstatymą, taikytiną ginčui spręsti, pagal ieškovo nurodytas faktines aplinkybes parenka savo nuožiūra ([CPK 265 straipsnio](#) 1 dalis) ir yra nepriklausomas nuo šalių nuomonės ar pageidavimų (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 3 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-27-701/2017](#) 28 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Ginčo šalys gali pasiūlyti teismui ginčo teisinę kvalifikaciją, tačiau šalių nurodytas ieškinio teisinis pagrindas teismui nėra privalomas. Teismas, sprenddamas ginčą, privalo konkrečiam ginčo santykiui pritaikyti tinkamą teisės normą, atitinkančią faktinį ieškinio pagrindą, t. y. tinkamai kvalifikuoti ieškinyje nurodytas faktines aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-915/2019](#), 39 punktą).
48. Nepaisant to, ar besikreipiančio teisminės gynybos asmens procesiniame dokumente nurodytas ginčo teisinis kvalifikavimas ir ar jis nurodytas teisingai, tik bylą nagrinėjantis teismas sprendžia, koks įstatymas turi būti taikomas. Teisinės kvalifikacijos tikslas – nustatyti, kokie teisiniai santykiai sieja ginčo šalis, ir, atitinkamai pritaikius šiuos santykius reglamentuojančias teisės normas, išspręsti ginčą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-46-687/2020](#) 56 punktą; 2020 m. balandžio 29 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-34-313/2020](#) 46 punktą).
49. Nustatęs faktines aplinkybes, patvirtinančias pagal atsakovo priešieškiniu reikalavimą atlyginti turtinę žalą tiek ieškovės kalte, tiek ir atsakovo didelį neatsargumą, dėl kurio žala atsirado, apeliacinės instancijos teismas turėjo pagrindą teisiskai kvalifikuoti atsakovo kaltę, pasireiškusią jo dideliu neatsargumu, lemiančią turtinės žalos atlyginimo sumažinimą pagal [CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalį, 6.282 straipsnio 1 dalį. Atsakovo veiksmų (neveikimo) klausimas buvo keliamas apeliacinės instancijos teisme: ieškovė apeliaciniu skundu prašė netenkinti atsakovo reikalavimo priteisti turtinės žalos atlyginimą. Todėl apeliacinės instancijos teismo išvada konstatuoti atsakovo didelį neatsargumą ir tuo pagrindu sumažinti priteistą turtinės žalos atlyginimo dydį nėra apeliacinio skundo ribų peržengimas.
50. Byloje nustatyta, kad atsakovas ieškovei išdavė 2013 m. rugpjūčio 20 d. įgaliojimą parduoti atsakovo butą ir gauti lėšas į atsakovės banko sąskaitą, taip pat įgaliojimu suteikė teises duotu pavedimu tikslu savarankiškai priimti visus sprendimus, už atsakova pasirašyti ir atlikti visus kitus veiksmus, reikalingus, kad duoti pavedimai būtų tinkamai įvykdyti, įgaliojime atsakovas (įgaliotojas) patvirtino, kad įgaliojime (ieškove) besalviškai pasitiki. Ieškovė pardavė butą 2013 m. spalio 7 d., ji pardavus gautos lėšos įlaukė į ieškovės banko sąskaitą. Kaip nustatė apeliacinės instancijos teismas, atsakovas pareikalavo iš ieškovės grąžinti lėšas tik teikdamas priešieškini 2018 m. lapkričio 29 d. Atsakovas atsiliepime į ieškini nurodė, kad šeima iširo, t. y. atsakovas su ieškove kartu nebegyvena ir netvarko bendro šeimos ūkio nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. Buto pardavimo ir lėšų gavimo sandoriu metu ieškovės ir atsakovo šeima dar nebuvo iširusi, prieš šių sandorių sudarymą sutuoktiniai neseniai buvo susilaukę sūnaus. Abu sutuoktiniai rūpinosi šeimos reikalais, dirbo (atsakovas dirbo Danijoje ir kas kelis mėnesius grįždavo į šeimą Lietuvoje, o ieškovė augino mažamečius vaikus Lietuvoje, tvarkė šeimos ūkį).
51. Įgaliojimas patvirtina pavedimo teisinius santykius ([CK 6.756 straipsnis](#)). Įgaliojimas privalo įvykdyti jam duotą pavedimą pagal įgaliojotojo

nurodymus ([CK 6.759 straipsnio](#) 1 dalis). Sutuoktiniai privalo būti vienas kitam lojalūs ir vienas kita gerbti, taip pat vienas kita remti moraliai bei materialiai ir, atsižvelgiant į kiekvieno jų galimybes, prisidėti prie bendro šeimos ar kito sutuoktinio poreikiu tenkinimo ([CK 3.27 straipsnio](#) 1 dalis). Pasitikėjimo santykiai, bendras šeimos ūkio tvarkymas lemia abiejų sutuoktinių ar vieno iš jų turimą veikimą sudarant sandorius dėl bendro šeimos turto ir (ar) lėšų, taip pat ir tais atvejais, kai vienas sutuoktinis dėl jam asmeninės nuosavybės teise priklausančio turto suteikia įgaliojimą kitam sutuoktiniui. Normalus šeimos ryšys lemia tarpusavio sutuoktinių pasitikėjimo santykius. Paprastai įgaliojimas išduodamas vieno sutuoktinio kitam pasitikėjimo pagrindu.

52. Atsakovas išdavė ieškovei įgaliojimą, suteikdamas teisę gauti lėšas pardavus atsakovui asmeninės nuosavybės teise priklausančią butą, pasitikėdamas ieškove ir patikėdamas jai lėšas, nereikalaudamas įgaliojimo vykdymo ataskaitos. Įgaliojimo turinys suteikė plačias teises ieškovei atlikti veiksmus atsakovo vardu. Nėra irodyta byloje, kad sutuoktinė panaudojo tas lėšas vien savo reikmėms ar jas sutaupė, nuslėpė nuo šeimos ar kad tas lėšas naudojo ne šeimos reikmėms, priešingai, dar gana ilga laiko tarpa nuo ieškovės lėšų gavimo šalis siejo šeimos santykius, bendras šeimos ūkio tvarkymas, kai ieškovė didesnę laiko dalį skyrė vaikams auginti, per tą laiką atsakovas dirbo Danijoje, be kita ko, ieškovei kainavo vaiku ir savo pačios sveikatos priežiūra, gydymasis, įskaitant ir dėl onkologinės ligos; esant tokiems šeimos rūpesčiams lėšų poreikis buvo akivaizdus. Dėl išvardytų priežasčių apeliacinės instancijos teismas turėjo pagrįsta spresti, kad paties atsakovo didelis neatsargumas, pasireiškęs neveikimu, padėjo žalai atsirasti ([CK 6.248 straipsnio](#) 4 dalis, 6.282 straipsnio 1 dalis), ir sumažinti 50 proc. atsakovo nuostolių atlyginimą.
53. Apeliacinės instancijos teismo nutarties teisėtumas nenuginčytas kasacinio skundo argumentais, nutartis, kuria gyvenamasis namas pripažintas bendraia jungtine nuosavybe ir padalytas, atsakovui priteistas namas, o ieškovei iš atsakovo priteista namo dalies kompensacija, taip pat priteistas 50 proc. sumažintas turinės žalos atlyginimas atsakovui, yra teisiskai pagrįsta, todėl paliktina nepakeista ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktas, 3 dalis, 346 straipsnis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

54. Iš bylą pralaimėjusios šalies priteisiamas šaliai, kurios naudai priimamas teismo sprendimas, jos turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis). Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio ([CPK 98 straipsnio](#) 2 dalis).
55. Ieškovė atsiliepime į kasacinį skundą prašė priteisti 1500 Eur išlaidų už advokato paslaugas parengiant atsiliepimą iš atsakovo atlyginimą, pateikė turėtas išlaidas patvirtinančius mokėjimo dokumentus. Ju dvysis nevirsia Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintu Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą nustatyto maksimalaus dydžio. Todėl ieškovės turėtų išlaidų atlyginimas priteistinas iš atsakovo, kurio kasacinis skundas netenkinamas.
56. Kasacinis teismas turėjo 11,98 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 7 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesiniu dokumentu įteikimu). Iš atsakovo priteistinas šių išlaidų atlyginimas valstybei ([CPK 79 straipsnis](#), 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 27 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš atsakovo M. G. ieškovei R. G. 1500 (vieną tūkstantį penkis šimtus) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti iš atsakovo M. G. valstybei 11,98 Eur (vienuolika Eur 98 ct) bylinėjimosi išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimo. Valstybei priteista suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Birutė Janavičiūtė

Dalia Vasarienė